

«Sóc optimista pel que fa al futur del valencià»

Josep Saborit Vilar va ser el guanyador del premi Joaquim Garcia Girona en la I Jornada sobre el valencià de Taula de Filologia Valenciana, pel treball «Alguns canvis intergeneracionals en el valencià de la Plana Baixa», publicat en el primer número de la revista Aula de Lletres Valencianes. Saborit és llicenciat en Filologia Anglesa i professor en un centre de formació de persones adultes; també és autor de *El valencià de les Alqueries* (1998) i *Millorem la pronúncia* (2010). Hui parlem amb ell sobre aquell treball i ens mostra la seua visió sobre l'ensenyament del valencià en l'actualitat.

¿Quins records tens de la I Jornada sobre el valencià, huit anys després?

De la I Jornada en Sueca tinc un record emocionat. Les persones que tenim afició per temes lingüístics no escrivim esperant un premi, però és innegable que rebre un reconeixement com el Garcia Girona fon molt emocionant i motivador.

¿Com vares començar a interessar-te per la llengua?

Vaig començar a estudiar i escriure sobre dialectologia valenciana per pura afició des del tercer any de carrera. Quan llegia llibres sobre llengua notava que en qüestions de dialectologia la majoria de treballs eren molt antics i les descripcions dels parlars eren massa generalistes i molt sovint errades. Encara recorde vore mapes dialectals on *jo penso* arribava a les portes de Castelló de la Plana o s'indicava que en la comarca érem betacistes i déiem *caissa* per *caixa*. Me pareixia increïble que estes errades continuaren repetint-se en tesis doctorals o explicant-se en les aules de secundària simplement perquè no hi havien investigadors que volgueren corregir-les. Per eixe motiu en 1996 vaig crear el primer web sobre dialectologia valenciana "Racó de la llengua valenciana". Ja en eixe moment vaig entendre que no era menester convèncer una editorial per a publicar treballs de llengua i aplegar a la gent.

Josep Saborit Vilar és expert en dialectologia i fonètica valenciana

«Era fonamental tindre una visió diacrònica que ens permetera avaluar els efectes positius i negatius de l'ensenyament del valencià des dels anys huitanta».

¿Què et motivà a fer un treball sobre el valencià dels jòvens de la Plana?

En 1999, gràcies al "Racó de la llengua valenciana", el meu treball de dialectologia començava a ser conegut. Un any abans havia tingut l'oportunitat de xarrar amb Miquel Montés, llavors alcalde de les Alqueries, i li vaig suggerir la publicació d'un treball de fi de curs sobre el parlar del nostre poble. Gràcies a les gestions de Miquel Montés, la diputació provincial va publicar

El valencià de les Alqueries. En eixe treball volia introduir un element que per a mi era (i és) fonamental en la investigació dialectològica: la variabilitat generacional. Quan vaig fer «Alguns canvis intergeneracionals en el valencià de la Plana Baixa», tenia com a objectiu repetir la metodologia d'estudi generacional dels trets lingüístics que havia assajat en *El valencià de les Alqueries*. Eixa era la meua motivació principal: un estudi generacional que ajudara a entendre l'evolució del valencià des de la generació anciana als jòvens, precisament els qui havien rebut ensenyament de valencià des de l'edat escolar. Per a mi era fonamental que tinguérem una visió diacrònica que ens permetera avaluar els efectes positius i negatius de l'ensenyament del valencià des dels anys huitanta.

Aquell treball es basa en dades empíriques, en entrevistes a joves valencianoparlants. ¿Creus que la filologia hauria d'escoltar més el carrer?

Un professor de dialectologia en la universitat (no en dic el nom perquè allò era un comentari *off the record*) deia que alguns professionals de la llengua tenien por a l'estudi de la variació lingüística perquè esta disciplina podia ser usada per a justificar un cert revisionisme del model lingüístic que es vehiculava en els mitjans acadèmics. En aquell moment, com encara ara, hi havia una certa obsessió per no tocar el model lingüístic, no qüestionar-lo i qualsevol intent de fer-ho causava reticències i suspicàcies.

Quan els filòlegs donen l'esquena a la societat, el model lingüístic formal resulta condemnat a la polèmica i al qüestionament social. Això va passar en Grècia quan s'intentava imposar un model lingüístic que no tenia en compte l'evolució del grec popular en els darrers dos mil·lennis. Aquella llengua absurdament artificial, el kathareussa, només era assimilada parcialment per les elits, per a la resta de grecs era fins i tot més fàcil aprendre anglès o francès que la seua llengua formal. El kathareussa durà 150 anys i els intents d'eliminar-lo se cobraren morts i alguna revolta. És un cas extrem, però el món de la filologia hauria d'evitar concebre una llengua culta sistemàticament alienada de la llengua popular.

«Amb alguns matisos, el valencià de la Plana mostra una salut bona».

¿Què fa diferent el valencià de la Plana per comparació als altres parlars valencians?

Josep Saborit i Emili Casanova en la I Jornada sobre el valencià (Sueca, 2009)

El valencià de la Plana és essencialment com el valencià general, particularment els parlars dels pobles de la Plana Baixa. Les diferències principals se produïxen a la banda nord de la comarca, al nord del terme d'Almassora, que manifesten algunes tendències pròpies no sempre generals: la pronúncia de *caixa* i *peix* com si escriguérem *caissa* i *peis*, la pronúncia indiferenciada de *gots* i *goig* i de *setze* i *setge*. També és peculiar l'àrea nord per la morfologia verbal, que generalitza la marca *-e* en lloc de la *-a* final: *jo/ell pense, pensave, parlare, parlarie*. La resta de trets lingüístics de la comarca reapareixen en molts altres punts del valencià dit general, per tant no hi són característics realment: *cantà-te* per *cantar-te*, *vin, cam* i *mol* per, *vint, camp* i *molt*, l'ús exclusiu del perfet perifràstic (*vàrem cantar*), el betacisme del jovent (dir *bi* per *vi*), etc.

En el teu treball insistixes en transmetre un missatge positiu sobre la llengua que parla la gent jove, però també mostres tendències preocupants. ¿Quins trets lingüístics induïxen a l'optimisme i quins et causen preocupació?

Amb alguns matisos, el valencià de la Plana mostra una salut bona. La presència de la llengua en el carrer no és gens anecdòtica

i s'han recuperat molts dels espais perduts en el passat: l'escola, les administracions. No vullc dibuixar un paisatge idíl·lic, però jo sóc optimista pel que fa al futur del valencià.

Pel que fa a la qualitat de la llengua que es transmet generacionalment, sí que podria assenyalar-ne algunes coses que em preocupen. Me preocupa, i molt, que siguen precisament les persones que ja han rebut ensenyament en valencià les generacions que tendixquen més clarament a la pèrdua de fonemes propis com la /v/ labiodental, la /ʃ/ palatal que fa diferents *lluix* i *Lluís*, unes *è* i *ò* més poc obertes, un lèxic i fraseologia poc genuïns que mescla uns pocs exotismes lèxics (orientalismes com *endavant, feina* i *papallona*) al costat d'un fum de barbarismes lèxics i morfosintàctics desconeguts pels parlants tradicionals: *esto* per *açò*; *aquest/este any* per *enguany*; *A la teua germana, l'he vist* per *A la teua germana, l'he vista*; *Això vullc fer-lo* per *Això vullc fer-ho*; *la front* per *el front*; *va a vindre* per *vindrà*; *que fred* per *quin fred*; *S'ha caigut* per *Ha caigut...* per dir-ne uns quants.

«Encara són molts els professionals de la llengua que desconfien profundament del valencià popular».

També et mostres crític amb el model de llengua que es vehicula en les escoles, i l'oposes al valencià tradicional. Hui dia, ¿encara estan lluny el valencià de l'escola i el del carrer? ¿Què diries als col·legues filòlegs que no hi veuen cap problemàtica?

Com he suggerit adés, encara són molts els professionals de la llengua que desconfien profundament del valencià popular. Com a resultat de tot això, són ben habituals les classes de valencià que despleguen una fatal metodologia binarista que pretén assolir

el coneixement/ensenyament de la llengua normativa en tèmens de "bé" i "malament". Una llengua no pot basar-se en fer memoritzar llistes eternes de coses que diem "malament". Això és molt perillós. El valencià és delicat com un infant maltractat que volem que creixca bé i siga acceptat socialment. No aconseguirem mai eixa finalitat si ens dediquem a destacar totes les coses que, suposadament, diem malament, sovint sense explicar el motiu d'eixa actuació. En les classes de castellà no veem els professors fent memoritzar llistes d'incorreccions de

manera compulsiva. I no és perquè no siguen freqüents, fins i tot entre els mateixos professors, les incorreccions en l'ús de l'espanyol: dir *Venir aquí* per *Venid aquí*; *Sentaros ya* per *Sentaos ya*; *Ayer fuistes* per *Ayer fuiste*. ¡I això per no parlar de barbarismes (valencianismes)!: *bufar* per *soplar*; *vente* i *trenta* per *veinte* i *treinta*; *ves* per *ve*; *No me veo* per *No veo*. Puc assegurar que si férem examinar-se de castellà als estudiants imitant els models d'exàmens de valencià, faríem traure els colors no solament a la majoria d'alumnes, sinó també a molts professors.

«No aconseguirem mai que el valencià siga acceptat socialment si ens dediquem a destacar totes les coses que, suposadament, diem malament.»

► Il·lustració de Manuel Boix per al treball de Josep Saborit «*Alguns canvis intergeneracionals en el valencià de la Plana Baixa*» publicat en *Aula de Lletres Valencianes 1*.

Dit açò, me pareix necessària una reflexió seriosa de com s'ensenya el valencià en la secundària: ¿perquè la ciutadania acaba els estudis pensant que s'expressa millor en castellà que en valencià quan això és una impressió absolutament falsa? ¿Que ningú ha parat compte que moltes persones no escriuen en valencià perquè pensen que ho fan malament?

Un dels teus interessos és la fonètica. ¿Creus que la pronúncia està descuidada en les classes de llengua? ¿En què es pot millorar?

Pel que fa a l'ensenyament de la fonètica i fonologia del valencià quasi tot està per fer encara, inexplicablement. Per a ensenyar fonologia en classe cal primerament que el professorat de valencià en reba la formació necessària. El bon coneixement dels fonemes del valencià no pot dependre del lloc de naixement del docent o de la seua edat. Si jo vullc ser professor de valencià tinc l'obligació de conèixer tots els fonemes de la meua llengua. Si sóc de Castelló hauré de saber pronunciar la *x* de *caixa* com els de Burjassot i

els de Burjassot hauran d'aprendre a dir *casa* com els de Castelló. Açò és només un exemple, perquè l'estàndard oral del valencià és la suma del millor valencià de cada comarca (i no hi ha cap comarca que parle malament el valencià). A les hores d'ara, però, els professionals que ixen de les universitats coneixen bé l'estructura lingüística a nivell morfològic i sintàctic, però han rebut poca instrucció formal sobre fonologia. Per eixe motiu, moltes de les persones que haurien de ser referència de l'estàndard oral valencià no ho

són gens, més aïna difonen castellanismes fònics de tot tipus. ¿És normal que tants professors jòvens diguen *beia* per *vella*, *caissa* per *caixa* i *goig* en lloc de *gots*?

Professionalment et dediques a ensenyar anglés. ¿T'aporta eixa formació una perspectiva distinta a l'hora d'aproximar-te a l'estudi del valencià?

I tant! La llengua anglesa no té acadèmies com la valenciana, l'espanyola ni la francesa. Atenció, no dic que les acadèmies no siguen necessàries, per a mi ho són, especialment per als valencians. Però el cas és que en anglés el concepte de correcció en lloc de fluir d'una normativa acadèmica fluïx de l'ús viu de les classes instruídes, d'allò que ells en diuen *cultivated speakers*. De fet, l'estàndard britànic i l'estadounidenc estan en contínua revisió segons l'ús que en fan els sectors de referència: premsa escrita, mitjans de comunicació, indústria cinematogràfica, etc. Fins a mitjan segle XX, se percebia com a col·loquial dir coses com *I've got a new car* i alguns puristes recomanaven llevar-hi el *got* per redundant: *I have a car*. Hui en dia, no obstant, l'ús de *I've got* resulta plenament acceptable perquè així s'expressen la majoria dels parlants. En la llengua valenciana-catalana estes actuacions són encara inimaginables. Per exemple, una majoria creixent de parlants en Catalunya, Mallorca o València diuen ara *fages* o *fagis*, però la norma no vol moure el model *faces* o *facis*. Si expliques esta actuació a un intel·lectual del món anglosaxó no ho entendrà mai.

«Taula de Filologia Valenciana ha animat dotzenes de professors i autors jòvens no universitaris a investigar sobre el valencià».

¿Com vares conéixer Taula de Filologia Valenciana? ¿Què creus que pot aportar l'associació a la filologia?

Vaig conéixer Taula de Filologia Valenciana gràcies al seu president i fundador Abelard Saragossà. Jo havia llegit *Criteris de la normativa* i em sorprengué gratament la valentia amb què un professor de la Universitat de València s'expressava sobre les moltes mancances de la normativa valenciana del moment. Les paraules d'Abelard connectaven amb el que pensàvem molts filòlegs sobre la normativa del valencià. De fet, jo coneixia docents universitaris que pensaven com l'autor de Silla, però ni abans ni ara s'atrevien a dir-ho públicament; ser sospitós d'heretgia en certs ambients se pagava (se paga) molt car al País Valencià.

Taula de Filologia Valenciana ha de contribuir a millorar les mancances en l'ensenyament del valencià i per a fer eixa contribució cabdal l'associació ha animat dotzenes de jòvens autors a reflexionar en treballs filològics sobre la normativa i la manera d'ensenyar llengua en la nostra societat. Amb el precedent dels treballs d'Abelard Saragossà, moltes altres persones poden contribuir a fer que la llengua estàndard siga més assumible i practicable per als valencians.

En la meua opinió, un altre aspecte importantíssim de Taula de Filologia és fomentar la investigació entre el professorat no universitari. La majoria dels docents valencians fem part de l'ensenyament de la secundària i la primària. Som nosaltres els qui ens trobem més prop del ciutadà mitjà a través de les escoles i els instituts. Per a mi és fonamental que estos àmbits no universitaris tinguen associacions que fomenten el de-

bat i la investigació. Una societat que debat i investiga és una societat més rica, millor formada i, per tant, més avançada. Una part important dels treballs d'investigació filològica que ha publicat la revista *Aula de Lletres* pertany al col·lectiu docent no universitari i este és un dels grans mèrits de Taula de Filologia Valenciana. Per este camí cal que continuem avançant.